

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei del Patrimoni Arquitectònic

EXPEDIENT DE DECLARACIÓ
BCIN - MONUMENT HISTÒRIC
CASA NEGRE
SANT JOAN DESPÍ (Baix Llobregat)

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Servei del
Patrimoni Arquitectònic

EXPEDIENT DE DECLARACIÓ
BCIN - MONUMENT HISTÒRIC
CASA NEGRE
SANT JOAN DESPÍ (Baix Llobregat)

1. PREÀMBUL I OBJECTIUS

2. MEMÒRIA

- 2.a. Memòria històrico-arquitectònica
- 2.b. Estat de conservació
- 2.c. Bibliografia

3. NORMATIVA

- 3.a. El monument. Definició i delimitació
  - 3.a.1 Criteris d'intervenció
- 3.b. L'entorn de protecció. Delimitació
  - 3.b.1 Criteris d'intervenció
- 3.c. Normativa
  - 3.c.1 Marc legal
  - 3.c.2 Règim d'autoritzacions del Departament de Cultura

4. ANNEX

- 4.a. Documentació planimètrica
- 4.b. Documentació fotogràfica

1. PREÀMBUL I OBJECTIUS

L'edifici objecte d'aquest expedient de declaració com a Bé cultural d'interès nacional amb la categoria de monument històric, és l'anomenada Casa Negra (1915-1927), situada a la cèntrica Plaça Catalunya de la població de Sant Joan Despí a la comarca del Baix Llobregat.

L'interès del monument ve motivat per ser portador d'uns valors històrics, artístics i culturals que el fan mereixedor de gaudir d'una protecció adient.

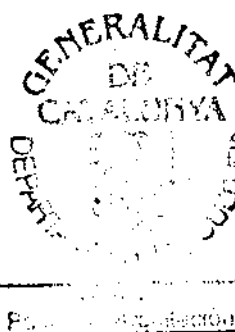
Es tracta d'un edifici sumament singular no tan sols dins del context del modernisme català, sinó també de la pròpia obra de l'autor, Josep M. Jujol Gibert (1879-1949). És potser una de les realitzacions que més caracteritzen la manera tan personal i desbordadament creativa amb què Jujol afrontava els projectes.

Malgrat que l'edifici primitiu (finals del segle XVII) sobre el qual Jujol treballà, dotant-lo així d'un gran esplendor i interès que originàriament no posseïa, es trobava antigament aïllat entre grans extensions de terres de conreu, avui dia queda absolutament immers dins del teixit urbà de la població. Aquesta consideració fa que a l'hora de la conservació del monument s'hagi de tenir en compte la preservació i integració del seu entorn ambiental, en el qual una intervenció inadequada pot provocar perjudicis en la total contemplació del monument.

D'acord amb el que s'ha esmentat abans, la protecció derivada de la seva declaració com a Bé cultural d'interès nacional respectarà escrupolosament els valors arquitectònics i històrics de l'edifici, i no alterarà mai l'estructuració física, espacial, estilística i decorativa dels seus elements.

D'altra banda es fa necessària la conservació del marc físic més immediat on es troba situat el monument, per tal de preservar el diàleg i la relació ambiental monument-entorn urbà.

Totes aquestes consideracions fan necessari que en el moment d'establir els instruments per a fer efectiva la protecció del monument, aquesta es realitzi de manera integral, harmònica amb l'entorn i sempre per desenvolupar una millora de la qualitat de vida dels habitants del barri al qual pertany i a tots els ciutadans i observadors en general.

2. MEMÒRIA

2.a. Memòria històrico-arquitectònica

Josep M. Jujol i Gibert neix a Tarragona el 16 de setembre de l'any 1879 a l'edifici de l'escola primària on vivia la seva família i on el seu pare era mestre. Roman a Tarragona fins als nou anys sempre nodrit per una intensa educació religiosa i començant a mostrar ja un gran interès per la natura. L'any 1888, a causa d'un canvi de destinació del seu pare, la família s'estableix a la vila de Gràcia, que poc després s'annexionaria definitivament a la capital, Barcelona. Jujol conclou de manera brillant tant el primer cicle d'estudis com el batxillerat i a la tardor de l'any 1896 inicia la seva carrera universitària primerament a la preceptiva Facultat de Ciències i després, a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, corresponent al curs 1901-1902, per titular-se l'any 1906.

Durant aquests anys l'Escola d'Arquitectura de Barcelona era dominada per la figura del seu director, Lluís Domènech i Montaner. Contemporani i també centre indiscutible del moviment arquitectònic del moment era Antoni Gaudí i Cornet (1852-1926) amb qui més tard compartiria feina i amistat i que, juntament amb Lluís Domènech i Montaner (1849-1923) i Josep Puig i Cadafalch (1867-1957), foren els principals puntals de la formació dels arquitectes de la seva mateixa generació.

El primer estudi d'arquitectura amb el qual simultanejava les seves hores d'estudiant amb la pràctica del disseny fou el d'Antoni M. Gallissà i Soqué (1861-1903) entre els anys 1901 i 1903. Més tard, just abans d'establir coneixença personal i la consegüent col·laboració amb Gaudí, treballaria amb el prestigiós arquitecte Josep Font i Gumà (1859-1922) amb qui col·labora, entre altres feines, en el disseny del desaparegut altar de l'església de Santa Maria del Mar.

Malgrat que el context cultural en què es veu immers Jujol és plenament el Modernisme català i que, potser degut a la inèrcia fruit d'un coneixement superficial de la figura de l'arquitecte, aquesta ha quedat tradicionalment eclipsada per la de Gaudí, seria incorrecte i injust etiquetar-lo fredament i simple de modernista o de gaudinià, malgrat que és acceptable admetre com a positives la presència de Gaudí i l'existència del Modernisme pel que fa al desenvolupament de la seva capacitat creativa i per tal que aquesta arribés a materialitzar-se en obres.

Els edificis més representatius de l'obra de Jujol són: la Torre de la Creu (més popularment coneguda com "Torre dels Ous"), a Sant Joan Despí (Barcelona, 1913-1916), l'església de Vistabella (Tarragona, 1918-1923) i la casa Planells, a l'avinguda Diagonal cantonada amb Sicília, a Barcelona capital (1923). Són aquests potser els exemples més clars on Jujol resol la composició seguint esquemes geomètrics emparentats amb la pràctica

gaudiniana, per la qual cosa sembla que Jujol intenta una estructuració formal de la plàstica del seu mestre.

En el capítol de les reformes convé destacar, a part de les seves col·laboracions amb Gaudí (revestiment ceràmic del banc i del sostre de la sala hipòstila del Parc Güell, les baranes de la Casa Milà "La Pedrera", el revestiment ceràmic de la Casa Batllò), les realitzades al Mas Bofarull, a Els Pallaresos (Tarragona, 1914) i a la Masia Negra, a Sant Joan Despí (Barcelona, 1915-1927). Les seves obres posteriors presenten potser menys interès que la mencionada. En aquest grup podem citar al Palau del Vestit i la Font de la Plaça d'Espanya, ambdues per l'Exposició Internacional de Barcelona l'any 1929, obres més relacionades amb el monumentalisme barroc.

La valoració que fa potser el més gran estudiós de l'obra i la persona de l'arquitecte, Carlos Flores, des del punt de vista de la posició personal apunta cap a una coincidència entre Jujol i Gaudí pel que fa a les seves arrelades conviccions religioses, que són presents fins i tot de manera visible en la major part de les obres d'en Jujol, així com un lliurament total i apassionat a la tasca de creació. El procés metodològic de Jujol és més lliure, espontani i intuïtiu que el de Gaudí, sempre més reflexiu i calculador, potser per manca de seguretat en el dibuix de la qual Jujol tant gaudia. Aquest fet queda inevitablement palès a les seves obres, que es contraposen en certa manera a la imatge que desprenen les de Gaudí fruit d'un esforç racionalitzador, rigorós i constant. Malgrat tot seria equivoc propiciar una imatge de Jujol basada merament en l'espontaneïtat, artisticisme i intuïció matemàtica, ja que era posseïdor d'una preparació humanística, d'anàlisi matemàtic i de càlcul diferencial i integral gens freqüents. Cal afegir també a la llista dels amplis coneixements de Jujol, un considerable domini de la geometria, d'arqueologia i de les tècniques d'artesanía que sovint practicava ell mateix. Aquesta formació àmplia i equilibrada garanteix la component constructiva, és a dir, la possibilitat de traduir en materials i formes concretes aquelles il·limitades creacions que tan fàcilment plasmava en esboços i dibuixos.

De la qualitat creativa excepcional de Jujol se'n desprèn una singular lectura sorprenentment anticipadora. Es tracta d'una component que podríem situar en les proximitats del surrealisme. Malgrat tot cal ésser caut i no caure en identificacions simplistes i massa directes ja que la posició de Jujol i la d'aquells grups surrealistes posteriors davant aquest factor comú és substancialment diferent. L'irracionalisme apareix en l'obra jujoliana com a conseqüència de l'espontaneïtat alliberadora d'una ment altament rica i imaginativa.

A les reformes de la Casa Bofarull, Els Pallaresos (Tarragona 1914), i també a la Casa Negra, Sant Joan Despí (Barcelona 1915, 1927), així com a les col·laboracions amb Gaudí, hi trobem aquesta espontaneïtat i llibertat ornamental característiques de Jujol, que entén la decoració com una sobreposició de recursos netament pictòrics o escultòrics independents de la base arquitectònica, amb propòsits, per tant, diferents als de significació

constructivista-estructural típica de l'ornamentació del que entenem per Modernisme.

Les obres realitzades al Mas Bofarull i a la Masia Negra, són dues de les més importants de la trajectòria de Jujol com a arquitecte. Ignasi de Solà-Morales, en el seu llibre monogràfic sobre Jujol, estableix un encertat paralelisme entre ambdues intervencions, per altra banda contemporànies. D'aquesta mateixa font se'n desprèn que Jujol treballava des de 1913 en la Torre de la Creu a Sant Joan Despí, població de la qual acabaria essent arquitecte municipal i on realitzà nombrosos edificis, quan estableix coneixença amb l'advocat Pere Negre i Jover. Aquest tenia el seu bufet professional a Barcelona però mantenia l'explotació d'importants finques a la seva vila d'origen. A través de relacions familiars entrà en contacte amb Jujol, al qual encarregà la renovació de la seva casa. Quasi tot el que és fonamental d'aquest projecte es troba en un petit dibuix realitzat en un sobre de color blau que després Jujol retallaria, seguint el perfil de la façana, utilitzant la seva portentosa habilitat per la representació mitjançant perfils de paper retallat. Aquest gust per la tècnica del "collage" es tradueix en algunes de les seves obres a través de la incorporació de distints materials, sovint estranys o si més no inhabituals en la construcció, que han fet veure en Jujol aquell esmentat precedent del surrealisme.

La Masia Negra, en els seus orígens, era una típica casa pairal catalana envoltada per les terres de conreu que explotava. A la façana principal encara avui s'hi conserva una llinda amb la següent inscripció que situa la masia a les darreries del segle XVII: "1680 Joseph Negre". Com és habitual, l'edifici ha sofert al llarg de la seva dilatada història diverses obres i modificacions per adaptar-se als requeriments personals dels seus habitants així com a les exigències del seu paper de centre de control i explotació agrícola. L'estructura de la qual gaudeix l'edifici és encara l'originària, composta a base de gruixuts murs de maçoneria que subdivideixen la planta, carent, com és habitual en aquest tipus de construcció, d'una regularitat clara o d'eixos de simetria ben definits. Les darreres intervencions corresponen ja al segle XX, quan l'arquitecte Jaume Gustà i Bondia (1853-1939), en els primers anys del segle, va ampliar la casa pel seu costat esquerre, on hi va edificar la galeria de la primera planta, situada sobre el cup de vi i el celler.

Va ser posteriorment, ja entrat l'any 1915, quan la família Negre encarregà a Josep M. Jujol i Gibert la que havia de ser la més important i significativa transformació de la casa.

La masia que Jujol havia de transformar, no era ja la vivenda rural emplaçada en el seu entorn agrícola com a conseqüència i síntesi d'una manera de viure arrelada i dependent de la terra.

Era la vivenda d'una família benestant d'arrels rurals, amb llunyanes relacions amb el seu entorn agrari, però que a nivell conceptual més que físic, pretenia seguir lligada amb els seus orígens. Es tractava d'establir

punts de realçament formal i de transformació en el sentit de dotar al conjunt d'un major valor representatiu del poder econòmic i social de la família propietària del que havia estat l'entorn rural. Malgrat ésser una de les cases més importants de la població, la Casa Negre era molt senzilla i mostrava un aspecte d'abandó, gairebé de pobresa.

Possiblement se li demanava que fes un petit palau, una mena de "nobiliària mansió", però a una burgesia ascendent, encara no massa desenvolupada, però que malgrat tot, no havia perdut tanmateix el regust dels seus orígens i l'amor a les coses concretes.

Si bé és cert que els centres bàsics de l'actuació de Jujol foren la façana principal, l'escala interior i la capella, val a dir que la seva intervenció no es reduí tant sols a l'àmbit del mas sinó que també trascendí als jardins que l'envoltaven, si bé actualment alguns dels elements ja no existeixen, (la tanca de maons de forma ondulada en la seva coronació, la campana que apareixia al costat oest, etc.) i altres han estat absorbits per l'ordenació i transformació posterior del gran jardí en una plaça única que envolta la casa, passant a formar part d'un recinte encerclat de nova creació que l'envolta, com ara el banc de trencadís, o bé una glorieta formada per uns arcs arriostrats de formes orgàniques que resta integrat en l'àmbit de l'actual Plaça Catalunya.

El contractista que dugué a terme les obres fou en Pere Xaus, (el mateix de la coneguda casa Serra-Xaus).

L'execució de l'obra és dilatada en el temps, durant dècades, la qual cosa comporta un procediment de disseny susceptible de variacions, canvis i correccions, motiu pel qual la temporalitat de l'obra queda patent en la materialitat del procés d'execució. Com tantes altres obres encomanades a Jujol, aquesta no va poder concloure's degut a les dificultats econòmiques dels promotors.

A l'igual que tants altres edificis, la Casa Negre sofrí l'any 1936 els efectes destructius de la revolució, i les imatges de Santa Eugènia i de Sant Pere, que presidien la capella, foren absolutament eliminades, juntament amb moltes altres parts de l'edifici amb motius religiosos.

Posteriorment, el procés d'abandó va actuar de forma inexorable ajudat pel descontrolat vandalisme que comporta l'incivisme i la manca de cultura. La vivenda dels masovers, ubicada al costat oest junt a la riera d'en Negre, una vegada abandonada, va desaparèixer ràpidament. Els vidres gravats a l'àcid de la tribuna principal, representant la Mare de Déu del Roser, van seguir la mateixa sort.

Des de l'any 1966 la Casa Negre passa a ser propietat de l'Ajuntament de la població, per cessió dels fills de Pere Negre, com consta en la placa daurada que apareix a la façana, que ho manifesta amb la següent inscripció: "Aquesta casa fou cedida pels fills d'en Pere Negre i Jover al poble de Sant Joan

Despi, l'any 1966". Aquesta tutela, però, no significa cap canvi immediat per a la seva protecció. Es converteix en magatzem de tot tipus d'objectes i amb usos tant inversemblants i agressius com el d'acollir colons missatgers.

No és fins a finals dels anys 70 que sorgeix un interès i voluntat de recuperar la Casa Negra. L'any 1979, commemorant el centenari d'en Jujol, per iniciativa del Col·legi d'Arquitectes, s'organitzen nombrosos actes i exposicions i l'Ajuntament participa activament salvant, ni que només sigui de forma simbòlica, la Casa Negra de la seva definitiva degradació, i sentant les bases i propòsits de rehabilitar la masia convertint-la en Casal de Cultura. L'any 1982 els arquitectes Gabriel Robert, Antoni Navarro i Xavier Güell, van redactar un projecte de restauració i posteriorment van dur a terme les obres de consolidació de l'estructura de l'edifici, l'ampliació de la planta golfes, així com l'adequació de la planta baixa per a exposicions i sala d'actes. Les tres façanes, llevant, ponent i la principal també va ser objecte d'una acurada restauració. Durant els anys 1991 i 1992 l'arquitecte Francesc Xavier Asarta va restaurar de nou les façanes, les plantes pis i golfes incloses totes les pintures de l'escala, la capella així com d'altres amb menys rellevància. Aquesta darrera intervenció també inclou un cilindre de formigó vist que acollirà un ascensor que unirà la planta baixa amb la primera i la planta golfes.

L'alçat principal és molt sovint l'element més representatiu d'un edifici i al llarg de la història ha estat potser el que amb més cura i intencionalitat s'ha dissenyat. Per tal d'aconseguir el que l'encàrrec exigia, l'arquitecte es centra de ple en una absoluta reestructuració de la façana. En aquesta Jujol té una concepció global i força detallada del seu treball, amb una claredat prou evident en respectar les obertures existents, les quals expliquen la compartimentació en crugies de l'espai interior. Tota la casa guarda una perfecta unitat estilística que podriem qualificar d'abarroçada. Aquell Jujol pletòric amb els pinzells, que no es cansa d'omplir sostres i parets amb motius pseudo-vegetals, es manifesta a la Casa Negra amb gran força. Tal i com pot veure's a les dependències decorades -façana, menjador, escala, oratori-, el propietari no regateja en cap moment, donant-li llibertat absoluta en el seu treball. També és evident el seu desig de fer palesa la cornisa que com a petit ràfec limitava el pla de l'anterior façana. Al mateix temps vol corregir el desequilibri existent a la part esquerra en haver sobrepassat anteriorment una galeria coberta que utilitza com una referència a un cos procedent d'una altra casa adossada; sens dubte una referència urbana, d'un context de la gran ciutat i que sense voler ens recorda com a la Casa Batlló -també un treball de reforma i ampliació-, d'acoblament amb la Casa Amatller de Puig i Cadafalch, mitjançant un ràfec ceràmic. Aquesta tribuna, que queda a sobre d'una nova porta centrada a l'edifici, tant en la seva forma exterior com en la solució interior amb unes banquetes a ambdós costats, recorda una carrossa coberta amb una cúpula i rematada per l'escultura d'un ocell alimentant les seves cries que encara romanen al niu. Simètricament col·locades, unes petites tribunes arrodonides donen llum a les habitacions importants, i entre elles, un esgrafiat de senzilles línies i gran vistositat combina els dos únics colors de la façana: un ocre-vermellós i el blanc trencat. La façana principal és un retaule de la

Mare de Déu, la imatge de la qual està gravada al vidre central de la tribuna, en tant que, al nivell de les golfes, uns medallons irregularment distribuïts ens permeten llegir: "Ave gratia plena Dominus tecum", i a la part alta l'anagrama marià, tot plegat emmarcat per la sinuosa orla que corona la paret. Uns ferros com si fossin puntals s'uneixen als que sostenen la tribuna, donant-li un major atractiu a les concavitats que hi ha sota d'aquesta, on s'uneixen els ferros amb l'obra. Aquests puntals, lluny de ser un perill per a la correcta circulació, tenen com a base uns graciosos seients anatòmics de tres fronts. Així doncs la proposta de Jujol per a aquesta façana és convertir un pla anònim i vulgar en un de nou amb l'autoria pròpia d'un arquitecte.

El resultat construït d'aquesta façana és molt proper a la proposta. L'element central que aglutina l'atenció de l'observador és sens dubte l'esmentada tribuna. La distinció entre el tractament de les obertures frontals amb la seva transparència que convida al diàleg i a la contemplació en front del tractament que tenen les dues parts laterals més opaques, per donar un aire de solidesa al conjunt i per evitar en definitiva l'excessiva visió d'aquest lloc de les tribunes laterals. D'aquest pla transparent de forma trapezoïdal cal destacar-ne l'agorosa solució del tancament, on les finestres situades a dreta i esquerra llisquen seguint la component vertical, mentre que l'altra, que cenyeix la carrossa, queda penjant ajudada per una barra compensada. La coberta d'aquesta tribuna guarda cert paral·lelisme amb els elements de la Casa Batlló que citàvem anteriorment: la tribuna correguda i el recobriments acolorit.

Quant al coronament ondulat i asimètric que retalla el cel, que en nombroses ocasions ha estat comentat com un apèndix dels frontons que el barroc català ens ha deixat en moltes construccions rurals de similars característiques, s'ha d'entendre com la culminació d'un procés projectual que al llarg de tot el modernisme ens ha anat deixant tot un repertori de distintes solucions, encara que aquesta de Jujol pugui considerar-se com l'inici d'un llenguatge vàlid al llarg del segle XX.

Com ja s'ha apuntat anteriorment l'actuació de Jujol també contempla dues intervencions interiors: la capella-oratori i l'escala. L'interior constitueix una explosió de formes i colors. Jujol es proposà fer evolucionar el barroc, despullant-lo del que podríem qualificar d'academicismes per convertir-lo en una creació pròpia, allunyada de qualsevol escola. La capella-oratori correspon a la necessitat que les famílies benestants de la burgesia catalana -a la moda- s'havien creat, per garantir el seu aïllament davant el diàleg espiritual. Jujol comparteix perfectament aquesta creença i, segons les dades aportades pels seus biògrafs, va tardar sis anys en executar-la (1920-1926).

El suggeriment per trobar dins d'un espai reduït una dimensió nova és la resposta de Jujol, el qual efectivament el resol amb la cúpula de planta el·líptica, i crea un pont cultural amb les esglésies de Bernini; la lliure interpretació entesa com a vinculant quant a interpretació és un dels exercicis pictòrics i de recursos ornamentals més rics i brillants que Jujol

farà al llarg de la seva trajectòria professional. En aquest període Jujol es va deslligant dels vincles que l'unien amb Gaudí, sembla que la seva llibertat creadora, impulsada per una reconeguda tasca en les arts plàstiques, té un esclat especial en la transformació de l'espai d'aquesta capella. La concepció geomètrica és simple, la comprensió com a espai que convida al diàleg amb la inexistència és incomprensible. Cal doncs, valorar aquest fragment com una caixa plena de suggeriments i d'encerts.

El segon i darrer espai és el de l'escala que comunica la planta baixa, on es troba el menjador, amb la planta superior, on es troben els dormitoris, però que al mateix temps condueix a la planta afegida o les golfes. Aquí hem de tornar a parlar d'un exercici brillant, d'un exercici arrelat en la comprensió geomètrica d'un espai lleugerament il·luminat, però on també cal fer esment a un espai resolt per Gaudí. Anteriorment ens hem referit al sostre de la tribuna que mira al jardí de la Casa Vicenç (1883-1888). La resolució de cobrir mitjançant una cúpula octogonal descomposada en triangles que generen un octògon central entès com a llanterna, és un exercici prou difícil per a Jujol, que rarament utilitza aquestes directrius. No obstant és un exercici que ell mateix ja havia provat i resolt a la reforma de la Casa Bofarull, 1914, en l'espai corresponent al final de l'ull de l'escala.

Els seus recursos pictòrics, però, són una vegada més la seva eina de treball. El blau intens, color que ens apropa a l'acabament, a la llunyania de l'univers, és una prova més d'aquesta capacitat creadora.

Malgrat que és inevitable fer una reflexió entorn d'alguns elements i aspectes de la Casa Negre utilitzant la comparació o referència a alguns passatges de l'obra gaudiniana, no s'ha d'entendre com que Jujol sigui conseqüència de Gaudí. Sí, en canvi, entendre'l com a cas excepcional d'un arquitecte que, compartint una tasca professional amb Gaudí, amb tots els avantatges i desavantatges que això pot suposar, sap prendre una iniciativa que ineludiblement té un principi en l'obra gaudiniana, però que sap resoldre amb molta eficàcia una trajectòria pròpia que es desentén dels corrents culturals i ideològics del moment. Aquesta posició és, sens dubte, una valuosa aportació, encara avui vigent.

2.b. Estat de conservació

Casa Negre

	ESTRUCT.	Materials	Estat de conservació		
			Bo	Regular	Dolent
	FONAMENTS		X		
	ELEM. VERTICALS		X		
	" HORIZONTALS		X		
EXTERIORS	COBERTES	teula àrab	X		
	FAÇANES	maçoneria	X		
	"		X		
	ACABATS DE FAÇANA		X		
	BUI TS PL. BAIXA		X		
	" PLS. SUPERIORS		X		
	AÏLLAMENTS		X		
ALTRES					
INTERIORS	COMPARTIMENTACIÓ		X		
	PARAMENTS		X		
	PAVIMENTACIÓ		X		
	SOSTRES		X		
	CEL-RAS		X		
	DECORACIÓ		X		
	ALTRES				
INSTAL·LACIONS	CUINES I BANYS				
	AIGUA				
	ELECTRICITAT				
	SANEJAMENT				
	ALTRES				

OBSERVACIONS

2.c. Bibliografia

GÜELL, Xavier; "Casa Negre: La vigència d'un exercici",
Quaderns, núm. 1179-180, pàg 131-144

DE SOLÀ-MORALES; Ignasi, "Jujol"
Ediciones Polígrafa, S.A.
Barcelona, 1990

"Enciclopedia de la arquitectura del siglo XX"
Editorial Gustavo Gili, S.A.
Barcelona, 1983

FLORES, Carlos, "Una aproximación a la obra de Jujol"
Catàleg de l'exposició commemorativa del centenari de
l'arquitecte Josep M. Jujol (1879-1949),
Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, Delegació de Barcelona,
Barcelona, 1979

FLORES, Carlos; "Gaudí, Jujol y el modernismo catalán"
Aguilar S.A. de Ediciones,
Madrid, 1982

Colegio Oficial de Arquitectos de Cataluña y Baleares
"La arquitectura de J. Mª Jujol"
Editorial La Gaya Ciencia,
Barcelona, 1974

3. NORMATIVA

3.a. El monument. Definició i delimitació

Es considera Bé cultural d'interès nacional en la categoria de monument històric, d'acord amb el que disposa la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català, l'edifici anomenat Casa Negra ubicat a la plaça Catalunya de la població de Sant Joan Despí a la comarca del Baix Llobregat.

Situada al bell mig de la plaça de Catalunya de la població de Sant Joan Despí, aquesta casa tan sols queda arrencada per la seva façana de llevant amb el carrer. Les altres tres façanes estan perfectament protegides per la distància física que les separa de les finques adjacents, moltes d'elles de recent construcció.

La casa, a més fruit dels darrers treballs de restauració ja esmentats, té una protecció física contundent en haver quedat encerclada per una reixa que la fa totalment inaccessible. Aquesta reixa està situada a una distància mitjana d'uns quatre metres i té la suficient transparència per garantir la correcta visió de la casa des de qualsevol angle de la plaça.

Sens dubte és un cas prou singular, donat el seu enclau aïllat, com si es tractés d'una gran escultura al mig d'una plaça.

També cal recordar que en el seu subsòl la casa està envoltada d'un aparcament soterrat.

3.a.1. Criteris d'intervenció

D'acord amb el que estableix l'article 35.1 de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català, qualsevol intervenció en un monument històric ha de respectar el criteris següents:

- a) La conservació, la recuperació, la restauració, la millora i la utilització del bé han de respectar els valors que van motivar la declaració, sens perjudici que pugui ésser autoritzat l'ús d'elements, tècniques i materials contemporanis per a la millor adaptació del bé al seu ús i per a valorar determinats elements o èpoques.
- b) S'ha de permetre l'estudi científic de les característiques arquitectòniques, històriques i arqueològiques del bé.
- c) S'han de conservar les característiques tipològiques d'ordenació espacial, volumètriques i morfològiques més remarcables del bé.
- d) És prohibit de reconstruir totalment o parcialment el bé, excepte en els casos en què s'utilitzin parts originals, i de fer-hi addicions mimètiques que en falsegin l'autenticitat històrica.
- e) És prohibit d'eliminar parts del bé, excepte en el cas que comportin la degradació del bé o que l'eliminació en permeti una millor interpretació històrica. En aquests casos, cal documentar les parts que hagin d'ésser eliminades.
- f) És prohibit de col·locar publicitat, cables, antenes i conduccions aparents en les façanes i cobertes del bé i de bastir instal·lacions de serveis públics o privats que n'alterin greument la contemplació.

3.b. L'entorn de protecció. Delimitació

Atès que la Llei 9/1993, en el seu article 11.1.b), estableix l'opció de delimitar l'entorn necessari per a la protecció adequada del bé, constituït per l'espai que li dona suport ambiental, i atesa la conveniència de fer-ne ús per tal de potenciar la protecció integral del monument, es defineix l'àrea delimitada com a entorn de protecció de la Casa Negra a Sant Joan Despí (Baix Llobregat), tot valorant i tenint en compte els següents conceptes:

- a) Interès social: per tal de permetre la visualització del bé immoble des dels espais accessibles.
- b) Valoració paisatgística: s'ha estudiat i valorat la relació del bé immoble amb el paisatge, la seva silueta i altres components bàsics com les edificacions adjacents o aïllades, vegetació i conreus, xarxa viària, espais lliures, topografia i elements pertorbadors.
- c) Anàlisi de l'ordenació territorial i urbanística: s'ha estudiat i valorat la zona urbana actual, la històrica, les previsions conegudes de desenvolupament futur, la viabilitat, les parcel·lacions i les tipologies constructives existents així com la qualificació urbanística.
- d) Documentació històrica gràfica i documental: que ha permès conèixer i valorar la relació del bé immoble amb el territori a través del temps i conèixer l'evolució del paisatge, i de les edificacions i tipologies de l'entorn.
- e) Anàlisi de l'espacialitat entesa com l'estudi de les volumetries existents i les incidències que poden tenir les noves actuacions previstes pel planejament i previsibles, així com la incidència de les noves actuacions no previstes pel planejament.
- f) Anàlisi arquitectònica: que ha permès conèixer i estudiar les preexistències de tipologies, materials, façanes, color, textures, teulats, ràfecs, proporcions de buits i obertures, etc.
- g) Anàlisi de la xarxa viària actual i prevista, i de les incidències que té en el paisatge el seu traçat, materials i textures d'execució i elements de senyalització així com el mobiliari urbà, les zones de vianants i les àrees d'aparcaments actuals i futures.
- h) Valoració dels components sentimentals per a la població com són els visuals, itineraris i ambients habituals així com els espais d'especial rellevància o interès; i l'estat de conservació i usos de les edificacions, i dels espais públics i privats de l'entorn.

Aquesta llista de conceptes tot i que és llarga, no és exhaustiva, però és un recull d'aquells aspectes que s'han considerat bàsics. Nombrosos factors incideixen i poden incidir i cal tenir-los presents per aconseguir que aquest bé immoble es pugui transmetre en les millors condicions a les generacions futures.

Un cop analitzats i valorats aquests factors en base a la documentació recollida i prèvia observació del territori, s'ha fixat l'àrea delimitada com a entorn de protecció.

Ordre de prelación: en cas de contradicció preval la referència gràfica a qualsevol altra.

L'entorn de protecció de la Casa Negre, consta grafiat al plànol número 0 del present expedient i té la descripció següent:

L'àrea delimitada com entorn de protecció de Can Negre té forma irregular i està integrada per les finques següents:

Carrer Baltasar núm. 31 al 45

Torrent d'en Negre núm. 10 al 28 i núm.35

Carrer de Llobregat núm.14, 17 i 19

Carrer Cor de la Flora núm. 1 i 3

Carrer Torres núm.1 al 5

i en concret l'espai anomenat Plaça Catalunya

3.b.1. Criteris d'intervenció

D'acord amb el que estableix l'article 35.3 de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català, el volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció del béns immobles d'interès nacional no poden alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea ni pertorbar la visualització del bé. En els entorns dels immobles d'interès nacional és prohibit qualsevol moviment de terres que comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraries, runa o deixalles.

3.c. Normativa

3.c.1. Marc legal

- Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català.
DOGC d'11 d'octubre de 1993
- Sentència del Tribunal Constitucional 17/1991, de 31 de gener, en recurs d'inconstitucionalitat promogut per la Generalitat de Catalunya contra determinats preceptes de la Llei 16/85.
BOE de 25 de febrer de 1991
- Decret 15/1990, de 9 de gener, sobre les Comissions del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura.
DOGC de 31 de gener de 1990
- Decret 267/1991, de 25 de novembre, sobre la declaració dels béns d'interès cultural i l'inventari del patrimoni cultural moble de Catalunya.
DOGC de 20 de desembre de 1991
- Decret 102/1994, de 3 de maig, sobre la composició i el funcionament del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català.
DOGC d'11 de maig de 1994
- Decret 138/1994, de 30 de maig, pel qual s'adequen a la Llei 30/1992, de 26 de novembre, els procediments de la competència del Departament de Cultura.
DOGC d'1 de juliol de 1994

3.c.2 Règim d'autoritzacions del Departament de Cultura

Ve regulat pels següents articles de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català:

Article 30. Accés als béns culturals d'interès nacional

1. Els propietaris, titulars d'altres drets reals i posseïdors de béns culturals d'interès nacional estan obligats a permetre:
  - a) L'examen i l'estudi dels béns pels investigadors reconeguts per alguna institució acadèmica, amb la presentació prèvia d'una sol·licitud raonada, avalada pel Departament de Cultura.
  - b) La col·locació d'elements senyalitzadors de llur condició de béns culturals d'interès nacional.
  - c) La visita pública dels béns, en les condicions que siguin establertes per reglament, almenys quatre dies al mes i en dies i hores prèviament assenyalats.
2. Als efectes del que disposa l'apartat 1.c), en la determinació del règim de visites s'ha de tenir en compte el tipus de béns, llurs característiques i, en el cas dels béns immobles, l'informe de l'ajuntament afectat. En casos justificats, el Departament de Cultura pot dispensar, totalment o parcialment, del règim de visites. En el cas dels béns mobles, el Departament de Cultura pot establir, com a mesura alternativa a la visita pública, el dipòsit dels béns en un centre cultural, perquè hi siguin exhibits en els terminis i amb les condicions que siguin establerts per reglament.

Article 33. Planejament urbanístic

1. En cas que un immoble sigui declarat d'interès nacional, els termes de la declaració prevalen sobre els plans i les normes urbanístiques que afecten l'immoble, que s'hi han d'ajustar abans d'ésser aprovats o bé, si ja eren vigents abans de la declaració, mitjançant modificació.
2. En el cas dels conjunts històrics, les zones arqueològiques, les zones paleontològiques, els llocs històrics i les zones d'interès etnològic i en el cas dels entorns de protecció de qualsevol bé cultural d'interès nacional, l'ajuntament corresponent ha d'elaborar un instrument urbanístic de protecció o adequar-ne un de vigent. L'aprovació d'aquests instruments de planejament requereix l'informe favorable del Departament de Cultura.

Article 34. Autorització d'obres

1. Qualsevol intervenció que es pretengui realitzar en un monument històric, un jardí històric, una zona arqueològica o una zona paleontològica d'interès nacional ha de d'ésser autoritzada pel Departament de Cultura, en el termini que sigui establert per reglament, **prèviament a la concessió de la llicència municipal.**
2. En el cas de les intervencions en béns culturals d'interès nacional altres que els esmentats en l'apartat 1 i en tots els entorns de protecció, l'autorització del Departament de Cultura només és preceptiva mentre no hagin estat aprovats els instruments de planejament a què fa referència l'article 33.2.
3. Qualsevol projecte d'intervenció en un bé immoble d'interès nacional ha d'incloure un informe sobre els seus valors històrics, artístics i arqueològics i sobre el seu estat actual, i també d'avaluació de l'impacte de la intervenció que es proposa.
4. La potestat del Departament de Cultura a què fan referència els apartats 1 i 2 s'ha d'exercir en el marc dels criteris bàsics i generals fixats per l'article 35 i dels criteris específics que pot contenir cada declaració, sens perjudici del marge d'apreciació discrecional necessari per a valorar en cada supòsit la compatibilitat de la intervenció projectada amb la preservació dels valors culturals del bé.
5. Els ajuntaments han de notificar al Departament de Cultura, simultàniament a la notificació a l'interessat, les llicències urbanístiques que afectin béns culturals d'interès nacional.
6. Si, com a conseqüència del mal estat d'un immoble d'interès nacional, l'ajuntament corresponent ha d'adoptar mesures per evitar danys a tercers, cal que ho comuniqui prèviament al Departament de Cultura, el qual disposa d'un termini de quaranta-vuit hores per a determinar les condicions a què s'ha de subjectar la intervenció.

Article 36. Autorització dels canvis d'ús

Els canvis d'ús d'un monument han d'ésser autoritzats pel Departament de Cultura, amb informe de l'ajuntament afectat, prèviament a la concessió de la llicència municipal corresponent.

4. ANNEX

4.a. Documentació planimètrica

- 0 Delimitació entorn de protecció, E: 1/500
- 1 Planta baixa, E: 1/50
- 2 Planta pis, E: 1/50
- 3 Planta golfes, E: 1/50
- 4 Planta coberta, E: 1/50
- 5 Façana principal, E: 1/50
- 6 Alçat lateral, E: 1/50
- 7 Alçat lateral, E: 1/50
- 8 Alçat posterior, E: 1/50
- 9 Secció transversal, E: 1/50
- 10 Secció longitudinal, E: 1/50

4.b. Documentació fotogràfica

1. Façana principal

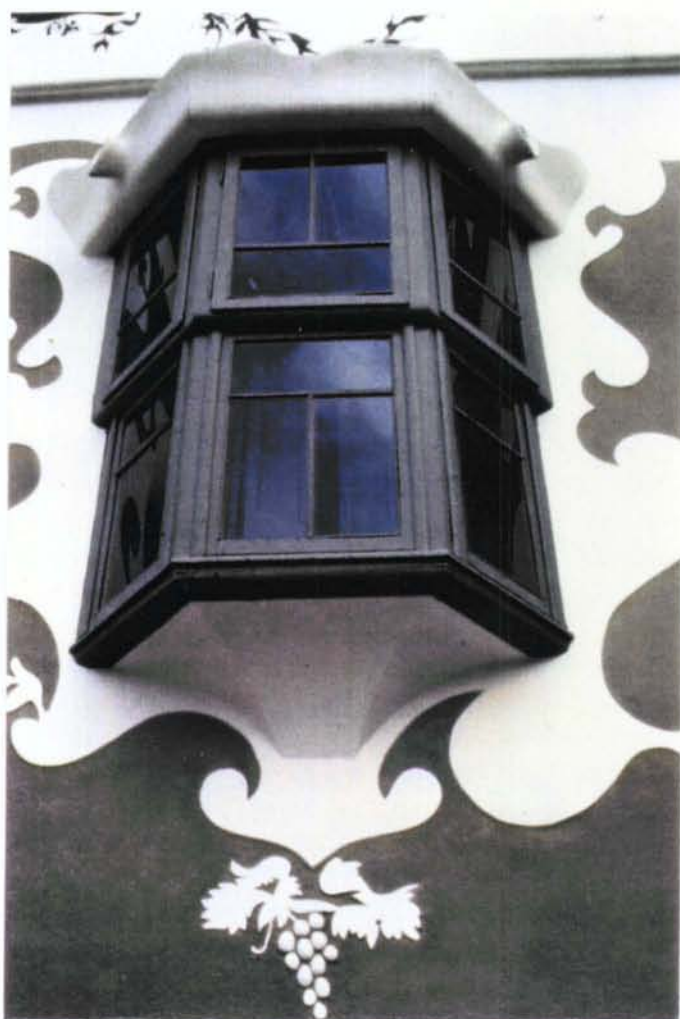

2. Façana principal amb la glorieta d'arcs
arriestrats al davant

3. Detall coronament façana

4. Tribuna

5. Façanes posterior i lateral

6. Interior

7. Interior

8. Banc de trencadís

9. Detall de forja

10. Detall de forja

L'expedient de declaració de Bé cultural d'interès nacional en la categoria de monument històric de la Casa Negra a Sant Joan Despí (Baix Llobregat), ha estat redactat per encàrrec de la Direcció General del Patrimoni Cultural a través del Servei del Patrimoni Arquitectònic.

Direcció: Antoni Navarro i Cossío,
Cap del Servei del Patrimoni Arquitectònic

Mariona Abelló i Sala,
Cap de la Secció d'Inspecció Tècnica (SPA)

Coordinació: Mariona Abelló i Sala (SPA)

Redacció: Xavier Güell Guix, arquitecte
Carme Gallo Baratas (SPA)

Gestió : Mª José Ruiz Ortega (SPA)

Planimetria: Josep M. Jujol, arquitecte
Xavier Güell, Antoni Navarro, Gabriel Robert, arquitectes
Francisco Javier Asarta, arquitecte
Xavier Güell i Guix, arquitecte
Ajuntament de Sant Joan Despí
Servei del Patrimoni Arquitectònic

Fotografies: Xavier Güell i Guix, arquitecte

Barcelona, setembre de 1994